

31.

Maddə	Nisbi molekul kütləsi	Hidrogen atomlarının sayı
Doymuş birəsaslı karbon turşusu	m	n
Doymuş biratomlu spirit	m	X

X -i müəyyən edin. $A_r(C)=12$, $A_r(H)=1$, $A_r(O)=16$

- A) n B) $n + 4$ C) $n + 2$ D) $n - 4$ E) $n - 2$

Mövzu: Doymuş birəsaslı karbon turşuları

Sinif: 11

İzah: Doymuş birəsaslı karbon turşularının ümumi formulunu $C_aH_{2a}O_2$, doymuş biratomlu spiritin ümumi formulunu $C_bH_{2b+2}O$ kimi ifadə edək. Şərtə əsasən bu maddələrin nisbi molekul kütləsi bir-birinə bərabərdir.

$$14a + 32 = 14b + 18$$

$$b = a + 1$$

Turşuda hidrogenin sayı $2a$, spiritdə $2b+2$ olduğundan yaza bilərik

$$n = 2a$$

$$2b+2 = X \Rightarrow 2(a+1) + 2 = 2a+4 = X$$

Göründüyü kimi $X = n + 4$

Dogru cavab: $n + 4$

32.

Hissəcik	Proton sayı	Elektron sayı
X^+	a	10
Y^0	12	b
Z^-	c	10

a , b və c -nin qiymətlərini müəyyən edin.

<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>
A) 11	12	10
B) 11	12	9
C) 10	11	9
D) 12	11	10
E) 10	12	11

Mövzu: Atomun quruluşu

Sinif: 8

İzah: Neytral hissəciklərdə proton sayı elektron sayına bərabər olduğundan $b = 12$

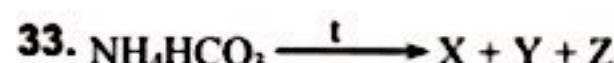
Müsbat və mənfi yüklü hissəciklərdə elektron sayı aşağıdakı kimi hesablanır:

$$e = p - \text{yük}$$

$$X^+: 10 = a - (+1) \Rightarrow a = 11$$

$$Z^-: 10 = c - (-1) \Rightarrow c = 9$$

Doğru cavab: $a = 11$; $b = 12$; $c = 9$

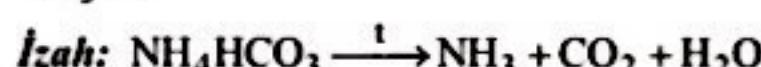
Maddələr	Molekulunda polyar kovalent rabitələrin sayı
X	4
Y	2
Z	3

Hansı maddələr oksigenlə reaksiyaya daxil olur?

- A) yalnız Y   B) yalnız X   C) Y, Z
D) X, Z   E) yalnız Z

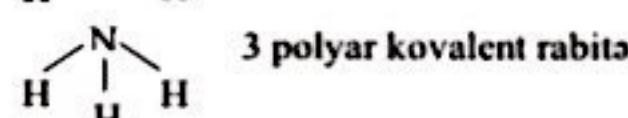
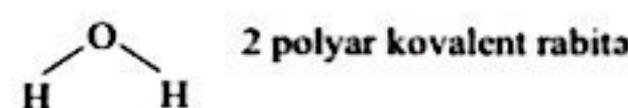
Mövzu: Ammonium duzları

Sinif: 9

Alınan məhsulların quruluş formullarını yazaq:

$$\text{O} = \text{C} = \text{O} \quad 4 \text{ polyar kovalent rabitə}$$

Polyar kovalent rabitələrin sayına görə X – CO_2 , Y – H_2O , Z – NH_3 -dür. Bu maddələrdən yalnız ammonyak müəyyən şəraitdə oksigenlə reaksiyaya daxil olur.

Doğru cavab: yalnız Z

34.

Maddələr	Əmələgəlmə istiliyi, $\frac{\text{kC}}{\text{mol}}$
C_2H_2	-226
CO_2	+394
H_2O	X

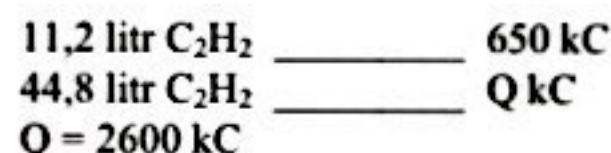
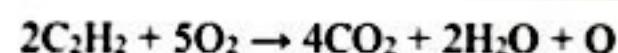
11,2 l (n.s.) asetilen tam yanlığda 650 kC istilik ayrılırsa, X-i müəyyən edin.

- A) +286   B) +520   C) +572
D) +260   E) +143

Mövzu: Kimyəvi reaksiyanın istilik effekti

Sinif: 7

İzah: Asetilenin tam yanma reaksiyasının tənliyi yazılır, əmsallaşdırılır və şərtə əsasən reaksiyanın istilik effekti hesablanır:

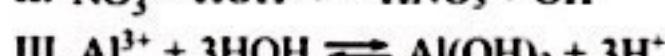
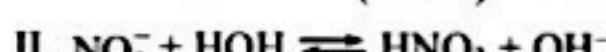
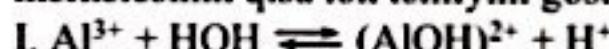
Reaksiyada iştirak edən maddələrin əmələgəlmə istiliyinə görə reaksiyanın istilik effektini hesablamaq üçün əmsallar nəzərə alınmaqla məhsulların əmələgəlmə istiliklərinin cəmindən başlanğıc maddələrin əmələgəlmə istiliklərinin cəmini çıxməq lazımdır. Bəsit maddənin əmələgəlmə istiliyi sıfır bərabərdir:

$$2600 = (+394 \cdot 4 + X \cdot 2) - (-226 \cdot 2)$$

$$X = +286$$

Doğru cavab: +286

35. $\text{Al}(\text{NO}_3)_3$ duzunun suda möhlulunda hidrolizinin I mərhələsinin qısa ion tənliyini göstərin.

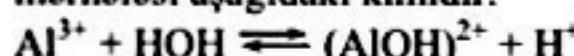
A) yalnız III   B) II, III   C) yalnız I

D) yalnız II   E) I, II

Mövzu: Hidroliz

Sinif: 8

İzah: $\text{Al}(\text{NO}_3)_3$ duzu zəif əsas və qüvvətli turşudan əmələ gəldiyindən kationa görə hidroliz edir. Hidrolizin I mərhələsi aşağıdakı kimidir:

Doğru cavab: yalnız I

36.

Maddələr	Molekulunda karbon atomlarının sayı	Molyar kütləsi, g/mol
Doymuş alifatik monoamin	<i>n</i>	<i>m</i>
Doymuş alifatik aldehid	<i>n</i>	<i>X</i>

X-i müəyyən edin. $A_r(\text{C})=12$, $A_r(\text{H})=1$, $A_r(\text{O})=16$, $A_r(\text{N})=14$

- A) $m + 4$ B) $m - 1$ C) $m + 2$
D) $m - 3$ E) $m - 2$

Mövzu: Aminlər

Sinif: 11

İzah: Molekulunda *n* sayıda karbon atomu olan doymuş alifatik monoaminin formulu $\text{C}_n\text{H}_{2n+1}\text{NH}_2$, doymuş alifatik aldehidin formulu $\text{C}_n\text{H}_{2n}\text{O}$ kimidir.

$$M_r(\text{C}_n\text{H}_{2n+1}\text{NH}_2) = 14n + 17$$

$$M_r(\text{C}_n\text{H}_{2n}\text{O}) = 14n + 16$$

$$14n + 17 = m \Rightarrow 14n = m - 17$$

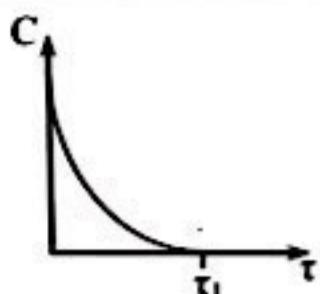
$$14n + 16 = X \Rightarrow 14n = X - 16$$

$$m - 17 = X - 16$$

$$X = m - 1$$

Doğru cavab: $m - 1$

37. Reaksiyaya daxil olan maddənin qatılığının zamandan asılılıq qrafikinə əsasən hansı ifadələr doğrudur?

- I. Reaksiya axıra qədər gedir
 II. Reaksiya dönməyəndir
 III. Reaksiyaya daxil olan maddə tam sərf olunur
 IV. t_1 anından reaksiya tarazlıq halindədir
 A) yalnız I   B) yalnız II   C) I, III
 D) II, IV   E) III, IV

Mövzu: Kimyəvi tarazlıq

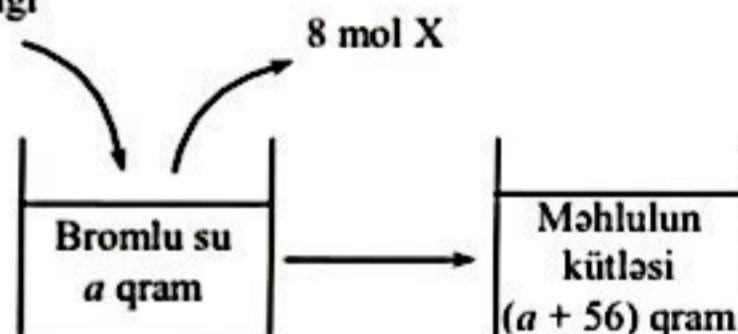
Sinif: 8

İzah: Qrafikdən göründüyü kimi reaksiyaya daxil olan maddə tam sərf olunur. Onda reaksiya axıra qədər gedir, dönməyəndir və tarazlıq halı yoxdur.

Doğru cavab: I, III

38.

X və Y
karbohidrogenlərinindən
ibarət 184 q qaz
qarışığı

X-i müəyyən edin. $A_r(C)=12$, $A_r(H)=1$

- A) propan   B) propen   C) tsiklopropan
 D) metan   E) eten

Mövzu: Alkenlər

Sinif: 10

İzah: Şəklə əsasən bromlu suyun kütləsi 56 qram artmışdır. Buna əsasən reaksiyaya daxil olmayan X qazının kütləsini hesablamamaq olar: $184 \text{ q} - 56 \text{ q} = 128 \text{ q}$.

X qazının molar kütləsini aşağıdakı ifadə ilə hesablamamaq olar:

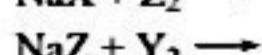
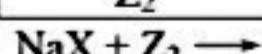
$$M = \frac{m}{v} = \frac{128}{8} = 16$$

Molar kütləsi 16 q/mol olan qaz metandır.

Doğru cavab: metan

39.

Halogenlər	Kütləsi, q	Halogenlərlə tam reaksiyaya sərf olunan natriumun kütləsi, q
X_2	a	m_1
Y_2	a	m_2
Z_2	a	m_3

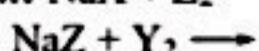
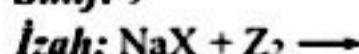

reaksiyaları gedirsə, m_1 , m_2 və m_3 arasındaki doğru münasibəti müəyyən edin. (X_2 , Y_2 , Z_2 həm oksidləşdirici, həm də reduksiyaedicidir)

- A) $m_3 > m_2 > m_1$ B) $m_1 > m_3 > m_2$ C) $m_2 > m_1 > m_3$
 D) $m_3 > m_1 > m_2$ E) $m_2 > m_3 > m_1$

Mövzu: Halogenlərin müqayisəli xarakteristikası

Sinif: 9

Reaksiyaları baş verdiyindən halogenlərin qrup üzrə ardıcılılığı Y_2 , Z_2 , X_2 kimidir. Cədvələ əsasən halogenlər cinsi kütłədə verildiyindən mol sayıları və uyğun olaraq halogenlə reaksiyaya daxil olan natriumun kütłəsi Y_2 , Z_2 , X_2 sırası üzrə azalacaq.

Doğru cavab: $m_2 > m_3 > m_1$

40.

Polimer	Polimerlaşma dərəcəsi	Makromolekulunda metilen qruplarının sayı
Enant lifi	n	x
Lavsan lifi	n	y

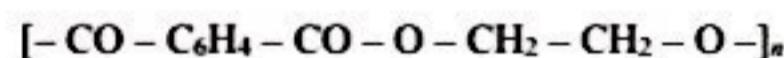
$x : y$ nisbətini hesablayın.

- A) 3   B) 4   C) 2   D) 1   E) 5

Mövzu: Polimerlər

Sinif: 11

İzah: Enant və lavsan lifinin formulunu yazaq:

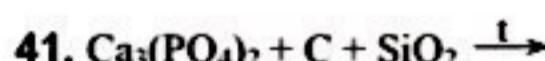
Göründüyü kimi polimerlaşma dərəcəsi n olduqda enant lifində $6n$, lavsan lifində isə $2n$ sayıda metilen ($-\text{CH}_2-$) qrupu var.

$$x = 6n$$

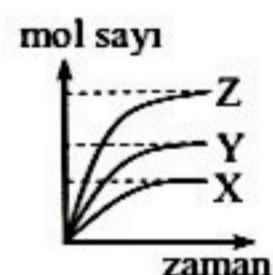
$$y = 2n$$

$$x : y = 6n : 2n = 3$$

Doğru cavab: 3

reaksiyasının məhsullarının mol sayının zamandan asılı olaraq dəyişməsi qrafikdə verilmişdir. X maddəsi üçün nə doğrudur?

1. Sarımsaq iyi verir

2. Suda həll olur

3. Adi şəraitdə sarıyaçalan ağ rəngli bərk maddədir

4. Yalnız reduksiyaedici xassə göstərir

5. Molekulyar kristal qəfəs əmələ gətirir

6. Hidrogenlə reaksiyaya daxil olur

- A) 2, 3, 6   B) 1, 3, 5   C) 1, 4, 6

- D) 1, 2, 3   E) 3, 4, 5

Mövzu: Fosfor

Sinif: 9

Qrafikə əsasən mol sayı ən az olan X – ağ fosfordur. Ağ fosfor sarımsaq iyi, suda həll olmayan, adi şəraitdə sarıyaçalan ağ rəngli bərk maddədir. Həm reduksiyaedici həm də oksidləşdirici xassə göstərir və hidrogenlə reaksiyaya daxil olmur. Molekulyar kristal qəfəs əmələ gətirir

Doğru cavab: 1, 3, 5

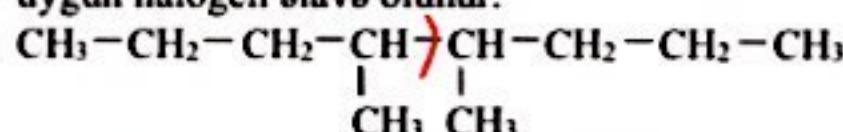
42. Hansı alkilxloriddən Vürs reaksiyası ilə 4,5-dimetiloktanın alınmaq olar?

- A) $\text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\overset{\text{CH}}{\underset{\text{CH}_3}{\text{CH}}}=\text{CH}-\text{Cl}$
 B) $\text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_2\text{Cl}$
 C) $\text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_2\text{Cl}$
 D) $\text{CH}_3-\overset{\text{CH}}{\underset{\text{CH}_3}{\text{CH}}}-\text{Cl}$
 E) $\text{CH}_3-\overset{\text{CH}}{\underset{\text{CH}_3}{\text{CH}}}-\text{CH}_2\text{Cl}$

Mövzu: Alkanlar

Sinif: 10

İzah: Alkilhalogenidlərə qızdırmaqla natriumla təsir etdikdə karbon zənciri uzanır və simmetrik quruluşlu alkan alınır. Alınan alkandan başlangıç alkilhalogenidi tapmaq üçün alkan molekulu fikrən ortadan 2 yerdə bölünür. Bunun üçün 4,5-dimetiloktanın formulu yazılır və karbohidrogen zənciri fikrən simmetrik olaraq 2 hissəyə bölünür və alınan radikala uyğun halogen əlavə olunur:

Doğru cavab: $\text{CH}_3-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\overset{\text{CH}_3}{\underset{\text{CH}_3}{\text{CH}}}=\text{CH}-\text{Cl}$

43.

Qarışığın tərkibi	CH_3
NH_4NO_3	X
NH_4NO_2	Y

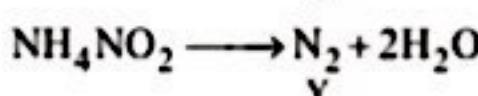
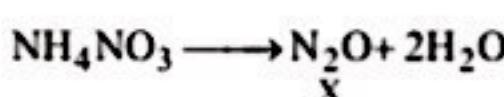
X və Y qazlarından ibarət qarışığın orta molyar kütləsi 32 q/mol olarsa, başlangıç qarışqda hidrogen atomlarının sayı azot atomlarının sayından neçə dəfə çoxdur? $A_r(\text{N})=14$, $A_r(\text{H})=1$, $A_r(\text{O})=16$

- A) 1,6   B) 1,8   C) 3   D) 2   E) 2,4

Mövzu: Ammonium duzlarının parçalanması

Sinif: 9

İzah:

$$M_{\text{orta}} = \frac{v_1 \cdot M_1 + v_2 \cdot M_2}{v_1 + v_2}$$

$$32 = \frac{v_1 \cdot 44 + v_2 \cdot 28}{v_1 + v_2} \Rightarrow v_2 = 3v_1$$

Deməli, $3x$ mol N_2 və x mol N_2O və uyğun olaraq $3x$ mol NH_4NO_3 və x mol NH_4NO_2 götürmək olar.

$3x$ mol $\text{NH}_4\text{NO}_3 \Rightarrow 12x$ mol H və $6x$ mol N

x mol $\text{NH}_4\text{NO}_2 \Rightarrow 4x$ mol H və $2x$ mol N

$$\frac{N_H}{N_N} = \frac{12x + 4x}{6x + 2x} = 2$$

Doğru cavab: 2

44.

Qarışığın tərkibi	Kütləsi, q	Qarışığın tamamilə həll olmasına sərf olunan xlorid turşusunda HCl -un mol məqdarı
NaHCO_3	a	3
MgCO_3	a	

Qarışqda neçə qram natrium-hidrokarbonat olmuşdur?

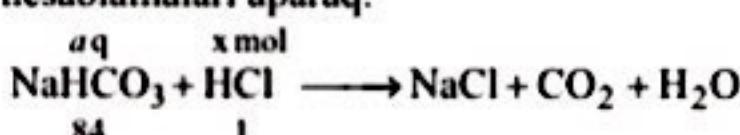
$$M_r(\text{NaHCO}_3) = (M_r(\text{MgCO}_3)) = 84$$

- A) 84   B) 42   C) 63   D) 105   E) 21

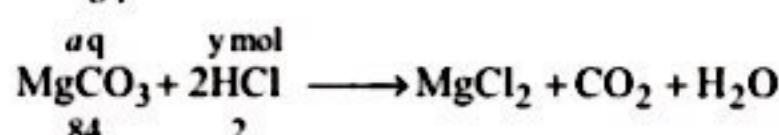
Mövzu: Karbonat turşusu və onun duzları

Sinif: 9

İzah: Duzların xlorid turşusu ilə reaksiyalarını yazib uyğun hesablamağı aparaq:

$$x = \frac{a}{84}$$

$$y = \frac{a}{84}$$

$$x + y = \frac{a}{84} + \frac{2a}{84} = 3 \Rightarrow a = 84$$

Doğru cavab: 84

45. Müəyyən temperaturda maqnezium-sulfatın suda doymuş məhlulunun 252 qramında 12,4 mol oksigen atomu var. Həmin temperaturda maqnezium-sulfatın həllolma əmsalını $\left(\frac{q}{l}\right)$ hesablayın (duzun hidrolizini nəzərə almayıñ). $M_r(\text{MgSO}_4)=120$, $M_r(\text{H}_2\text{O})=18$

- A) 500   B) 300   C) 600   D) 200   E) 400

Mövzu: Məhlullar

Sinif: 7

İzah: Doymuş məhlul hazırlamaq üçün x mol MgSO_4 və y mol H_2O götürək

Kütləsi, q	Oksigenin mol sayı
x mol MgSO_4	4x
y mol H_2O	y

Şərtə əsasən

$$120x + 18y = 252$$

$$4x + y = 12,4$$

$$x = 0,6 \text{ mol} \Rightarrow 72 \text{ q } \text{MgSO}_4$$

$$y = 10 \text{ mol} \Rightarrow 180 \text{ q } \text{H}_2\text{O}$$

$$180 \text{ q } \text{H}_2\text{O} \quad 72 \text{ q } \text{MgSO}_4$$

$$1000 \text{ q } \text{H}_2\text{O} \quad x \text{ q } \text{MgSO}_4$$

$$x = 400 \frac{q}{l}$$

Doğru cavab: 400

- 46.** Doymuş biratomlu spirtlerin sınıflararası izomerini göstərin.
 A) karbohidratlar   B) sadə efirlər
 C) alkadienlər   D) karbon turşuları
 E) mürəkkəb efirlər

Mövzu: Doymuş biratomlu spirtler

Sinif: 11

Izah: Doymuş biratomlu spirtler və sadə efirlər eyni $C_nH_{2n+2}O$ formuluna malik olduğundan onlar arasında sınıflararası izomerlik mövcuddur.

Doğru cavab: sadə efirlər

47.

Doymuş biratomlu spirt	CuO ilə oksidləşmə məhsulu
X	keton
Y	aldehid
Z	-

X, Y və Z spirtlerinin tipini müəyyən edin.

X	Y	Z
A) ikili	üçlü	birli
B) birli	üçlü	ikili
C) üçlü	birli	ikili
D) ikili	birli	üçlü
E) üçlü	ikili	birli

Mövzu: Doymuş biratomlu spirtler

Sinif: 11

Izah: Biratomlu birli spirtler CuO ilə oksidləşdikdə aldehydlərə, ikili spirtler isə ketona çevrilir. Üçlü spirtler CuO-nun təsirindən oksidləşmir.

Doğru cavab: X – ikili, Y – birli, Z – üçlü

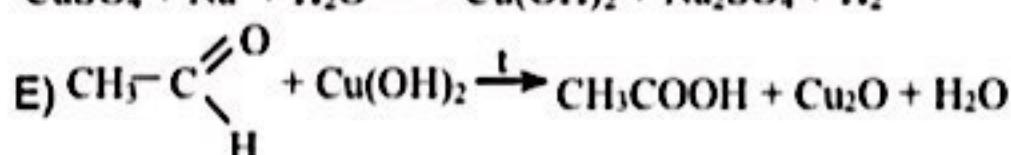
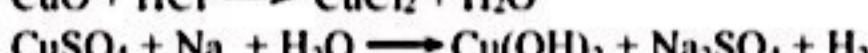
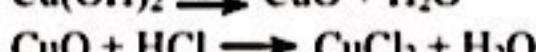
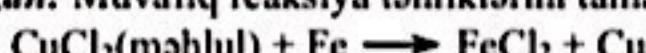
48. Hansı sxem üzrə baş verən reaksiyada mis alınır?

- A) $CuSO_4$ (məhlul) + Na $\rightarrow$
 B) $CH_3-C\begin{matrix} \nearrow O \\ \searrow H \end{matrix} + Cu(OH)_2 \xrightarrow{-I}$
 C) $CuCl_2$ (məhlul) + Fe $\rightarrow$
 D) $CuO + HCl \rightarrow$
 E) $Cu(OH)_2 \xrightarrow{-I}$

Mövzu: Mis. Sink. Xrom

Sinif: 9

Izah: Müvafiq reaksiya tənliklərini tamamlayaq:

Doğru cavab: CuCl₂(məhlul) + Fe $\rightarrow$

49.

Karbohidrogen	Molekulunda C – C σ (siqma) rabitələrin sayı	Molekulunda hibrid orbitalların ümmüti sayı
Alkin	$n + 1$	X

X-i müəyyən edin.

- A) $4n - 2$ B) $4n$ C) $4n + 8$
 D) $4n - 4$ E) $4n + 4$

Mövzu: Alkinlər

Sinif: 10

Izah: Alifatik karbohidrogenlərdə C – C rabitələrinin sayı molekuldakı karbon atomlarının sayından 1 vahid azdır. Öğər alkində $n+1$ sayda C – C rabitəsi varsa, onda karbon atomlarının sayı $n+2$ olacaq.

Molekulunda a sayda karbon olan karbohidrogendə bütün karbon atomları sp^3 hibridləşmə halında olduğunda hibrid orbitalların sayı $4a$ olur. Lakin alkində 2 karbon atomu sp hibridləşmə halında olduğundan hibrid orbitalların sayı 4 vahid azalır: $4a - 4 = 4(n + 2) - 4 = 4n + 4$

Doğru cavab: $4n + 4$

50. Kükürd hansı sıradakı hər iki maddə ilə reaksiyaya daxil olduğunda reduksiya olunur?

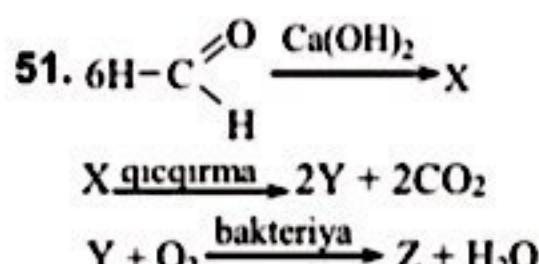
- A) Na, Cu   B) O₂, Cu   C) HNO₃(qatı), Al
 D) HNO₃(qatı), F₂   E) Cl₂, F₂

Mövzu: Kükürd

Sinif: 9

Izah: Kükürd metallarla, həmçinin elektromənfiyi özündən az olan qeyri-metallarla reaksiyada reduksiya olunur, oksigen, halogenlər və qatı HNO₃ ilə reaksiyada oksidləşir.

Doğru cavab: Na, Cu

Maddə	Molekulunda karbon atomlarının sayı
X	a
Y	b
Z	c

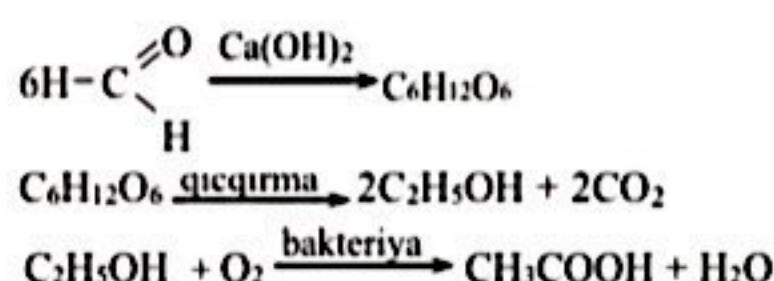
$\frac{a+b}{c}$ -ni müəyyən edin.

- A) 1,8   B) 2,4   C) 4   D) 1,5   E) 3

Mövzu: Karbohidratlar

Sinif: 11

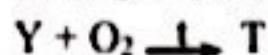
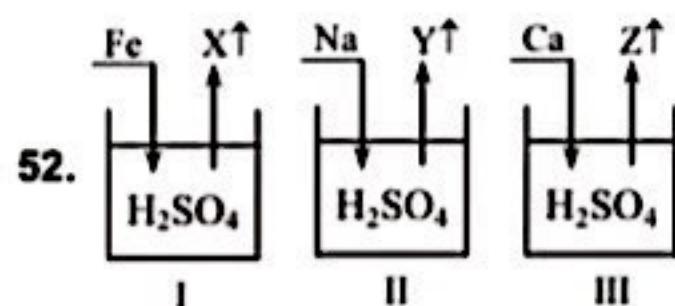
Izah: Uyğun reaksiya tənliklərini yazıb, maddələrin molekulunda karbon atomlarının sayıni müəyyən edək:

$$a=6, b=2, c=2$$

$$\frac{a+b}{c} = \frac{6+2}{2} = 4$$

Doğru cavab: 4

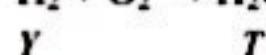
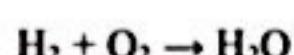
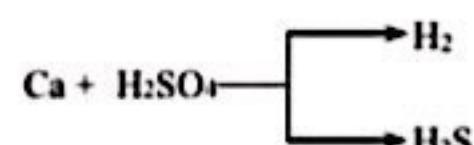
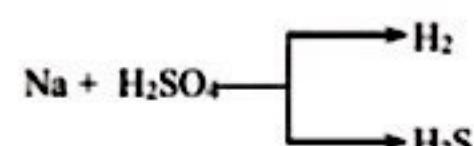
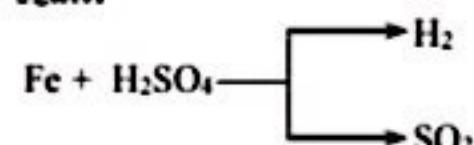
Müəyyən şəraitdə hansı qablardakı turşu qatıdır?

- A) yalnız II   B) I, II   C) yalnız III
D) I, III   E) II, III

Mövzu: Sulfat turşusu

Sinif: 9

Izah:

Z yandıqda X və T alındığıdan, Z – H₂S, X – SO₂, Y – H₂, T – H₂O-dur.

Doğru cavab: I, III

53.

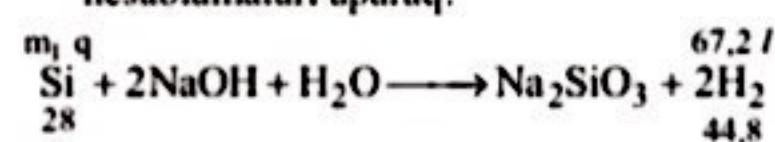
Artıqlaması ilə götürülmüş NaOH-ın suda məhlulu ilə reaksiyaya daxil olan maddələr	Reaksiyadan alınan hidrogenin həcmi, l (n.ş.)	Reaksiyaya daxil olan bəsət maddənin kütləsi, q
Si	67,2	m ₁
Al	67,2	m ₂

$$m_1 + m_2 \text{ cəminni hesablayın. } A_r(\text{Si})=28, A_r(\text{Al})=27$$

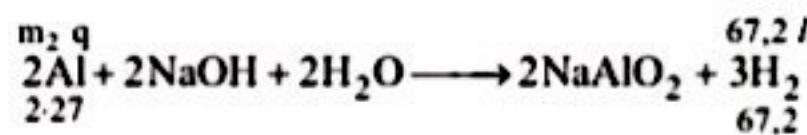
Mövzu: Silisium

Sinif: 9

Izah: Si və Al-un NaOH-la reaksiya tənliyini yazıb uyğun hesablamaları aparaq:

$$m_1 = 42 \text{ q}$$

$$m_2 = 54 \text{ q}$$

$$m_1 + m_2 = 42 + 54 = 96$$

Doğru cavab: 96

54.

Maddə	Qaynama temperaturu, °C	Molekulunda	
		atomların sayı	polyar kovalent rabitələrin sayı
Metilformiat	t ₁	a	c
Sirkə turşusu	t ₂	b	d

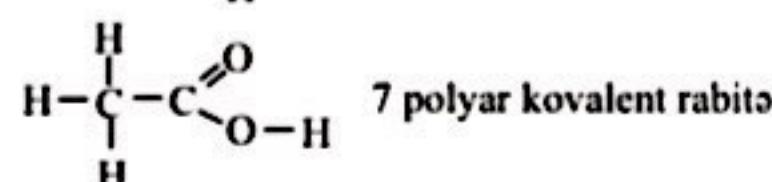
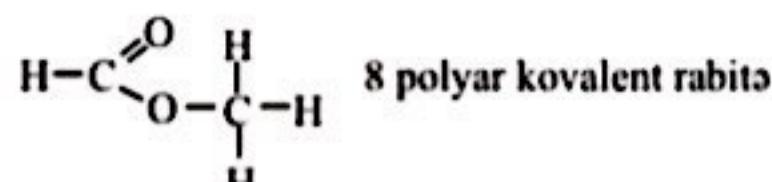
Hansı münasibətlər doğrudur?

1. t₂ > t₁
2. b = a + 1
3. c = d
4. c = d + 1

Mövzu: Mürəkkəb efirlər

Sinif: 11

Izah: Metilformiat (HCOOCH₃) və sirkə turşusu (CH₃COOH) siniflərarası izomer olduğundan hər iki maddə molekulunda atomların ümumi sayı eynidir.

Göründüyü kimi metilformiatda polyar kovalent rabitələrin sayı sirkə turşusunda olan polyar kovalent rabitələrin sayından 1 vahid çoxdur. Mürəkkəb efir molekulları arasında hidrogen rabitəsi olmadığından metilformiatın qaynama temperaturu onunla izomer olan sirkə turşusunun qaynama temperaturundan aşağıdır.

Doğru cavab: 1; 4

55.

Maddə	Kütləsi, q	Qeyri-polyar kovalent rabitələrin sayı
Oksigen	x	n
Ağ fosfor	y	24n

$$y : x \text{ nisbatını hesablayın. } A_r(\text{O})=16, A_r(\text{P})=31$$

Mövzu: Kimyəvi rabitə

Sinif: 8

Izah: Oksigen molekulunda 2, ağ fosfor molekulunda 6 qeyri-polyar kovalent rabitə var.

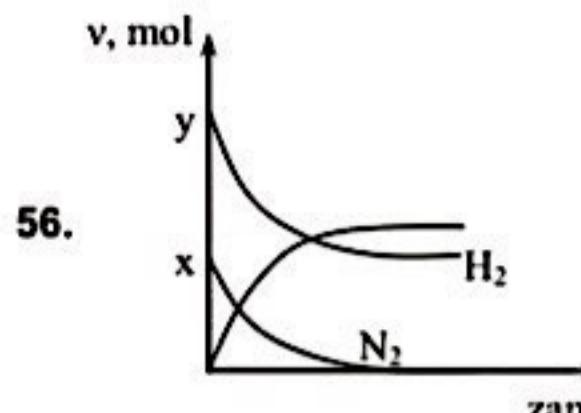
1 mol O₂ götürsək 2 mol rabitə olacaq. Ağ fosforda rabitə sayının 24 dəfə çox olması üçün 8 mol ağ fosfor götürülməlidir.

$$x = 32 \text{ q}$$

$$y = 8 \cdot 124 \text{ q}$$

$$\frac{y}{x} = \frac{8 \cdot 124}{32} = 31$$

Doğru cavab: 31

56.

Qapalı qabda azot və hidrogenin reaksiyası zamanı qazların mol sayının dəyişmə qrafiki verilmişdir. Reaksiya bitdikdən sonra qaz karışığının orta molyar kütləsi $12 \frac{q}{mol}$ olarsa, $x : y$ nisbətini hesablayın.

$$A_r(N)=14, A_r(H)=1$$

Mövzu: Ammonyak

Sınıf: 9

Izah: Reaksiya tənliyini yazıb əmsallaşdırıq. Qrafikdən göründüyü kimi azot tamamilə reaksiyaya daxil olur.

Başlangıç, mol	x	y	0
----------------	---	---	---

Sərf olunan və alınan, mol	x	3x	2x
----------------------------	---	----	----

Reaksiyadan sonra, mol	0	y-3x	2x
------------------------	---	------	----

$$M_{\text{orta}} = \frac{v_1 \cdot M_1 + v_2 \cdot M_2}{v_1 + v_2}$$

$$12 = \frac{(y-3x) \cdot 2 + 2x \cdot 17}{y-3x+2x}$$

$$28x + 2y = 12y - 12x$$

$$40x = 10y \Rightarrow x : y = 0,25$$

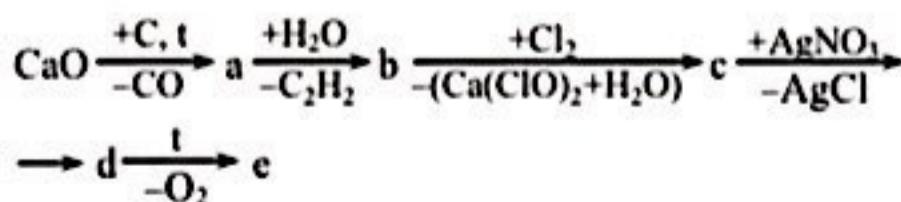
Doğru cavab: 0,25

57. Uyğunluğu müəyyən edin.

Maddələr

1. CaC_2
2. CaCl_2
3. $\text{Ca}(\text{NO}_2)_2$

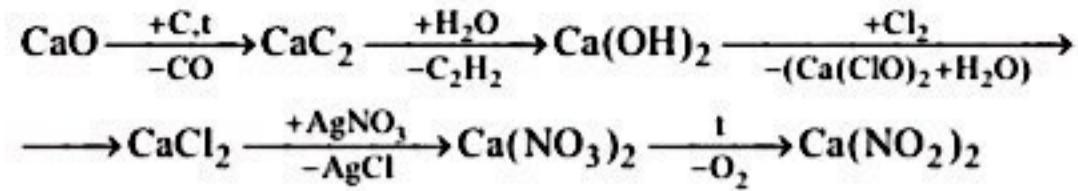
Reaksiya məhsulu

Mövzu: Kalsium və onun birləşmələri

Sınıf: 9

Izah: Sxem üzrə verilmiş reaksiya tənliklərini yazaq

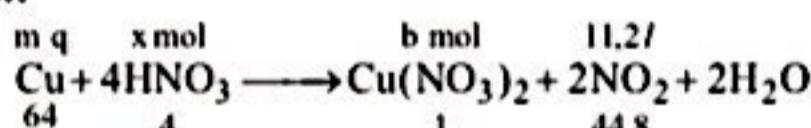
Doğru cavab: 1- a; 2- c; 3- e

Sizə təqdim olunmuş situasiyanı diqqətlə oxuyun və burada verilmiş məlumatlardan istifadə edərək 58 – 60 sayılı tapşırıqları Cavab vərəqində yerinə yetirin. Nəzərə alın ki, hər tapşırıqda alınan nəticə həmin situasiya ilə bağlı növbəti tapşırıqlarda istifadə oluna bilər.

Cu və CuO -dan ibarət qarışığa ağızı açıq qabda artıq miqdarda qatı nitrat turşusu əlavə edilərək qarışiq tam reaksiyaya daxil olana qədər qızdırılır. Bu zaman $11,2 \text{ l}$ (n.ş.) qonur rəngli qazın ayrıılması baş verir və kolbada $0,2 \text{ mol HNO}_3$ artıq qalır. Daha sonra kolbadakı məhlul otaq temperaturuna qədər soyudulub üzərinə 200 g 20%-li NaOH məhlulu əlavə edildikdə məhluldakı duz və artıq qalan turşu tam reaksiyaya daxil olur. Bu zaman $0,3 \text{ mol}$ göy rəngli çöküntünün alınması müşahidə olunur (duzun hidroliz etimalını nəzərə almayıň).

58. Müvafiq reaksiya tənliyini yazıb əmsallaşdırın, hesablama aparmaqla ilkin qarışqda bəsit maddənin qramla kütləsini (1) və turşunun neçə molunun (2) reduksiyyaya uğradığını hesablayın. $A_r(\text{Cu})=64$

Izah:

$$\boxed{\text{m} = 16 \text{ q Cu}}$$

$$\text{b} = 0,25 \text{ mol Cu}(\text{NO}_3)_2$$

$$\text{x} = 1 \text{ mol HNO}_3$$

$$4 \text{ mol HNO}_3 \quad \text{2 mol reduksiya olunur}$$

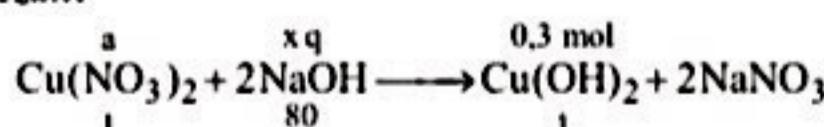
$$1 \text{ mol HNO}_3 \quad \text{a mol reduksiya olunur}$$

$$\boxed{\text{a} = 0,5 \text{ mol HNO}_3}$$

1) 16   2) 0,5

59. Müvafiq reaksiya tənliklərini yazıb əmsallaşdırın, hesablama aparmaqla ilkin qarışqda CuO -nın qramla kütləsini (1) və göy çöküntünün alınmasına sərf olunan NaOH -nın qramla kütləsini (2) hesablayın. $M_r(\text{CuO})=80$, $M_r(\text{NaOH})=40$

Izah:

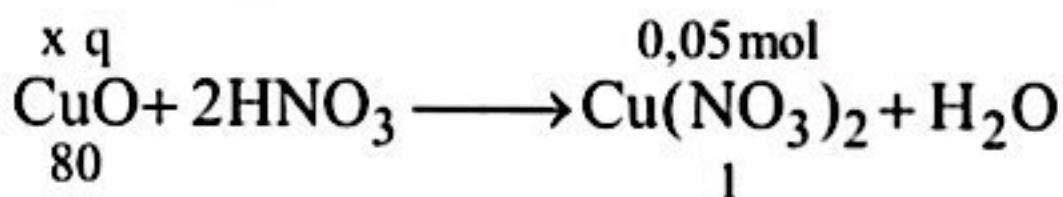

$$\boxed{\text{x} = 24 \text{ q NaOH}}$$

$$\text{a} = 0,3 \text{ mol Cu}(\text{NO}_3)_2$$

Misin nitrat turşusu ilə reaksiyasından $0,25 \text{ mol Cu}(\text{NO}_3)_2$ alındığından, $0,3 - 0,25 = 0,05 \text{ mol Cu}(\text{NO}_3)_2$ mis(II) oksidin nitrat turşusu ilə reaksiyasından alınacaq.

IV QRUP

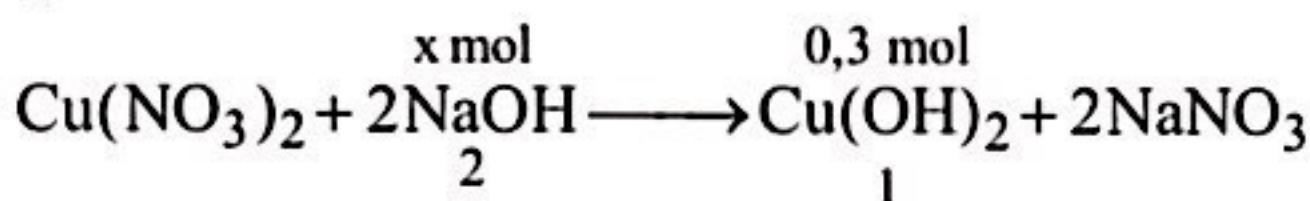

$$x = 4 \text{ q CuO}$$

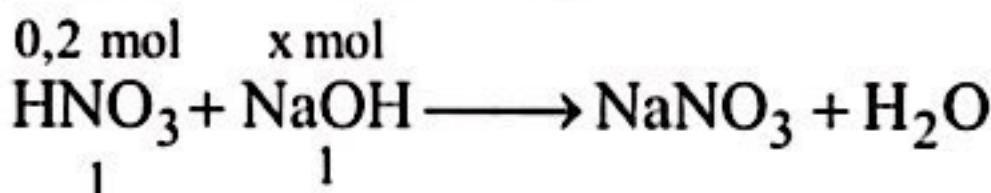
- 1) 4 2) 24

60. Müvafiq reaksiya tənliklərini yazıb əmsallaşdırın, hesablama aparmaqla məhlula əlavə edilən NaOH-ın mol miqdarının zamandan asılı olaraq dəyişmə qrafikini cavab vərəqində qurun (1) və göy rəngli çöküntünün alınma reaksiyasının tam ion tənliyini yazıb əmsallaşdırın (2).

İzah:

$$x = 0,6 \text{ mol NaOH}$$

$$x = 0,2 \text{ mol NaOH}$$

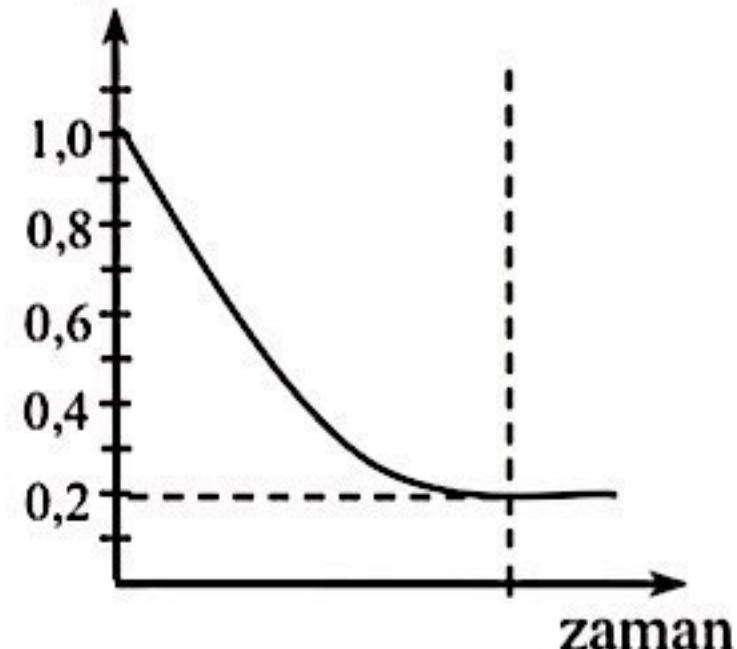
$$\text{Başlangıç: } \frac{200 \cdot 20\%}{100} = 40 \text{ q} \Rightarrow 1 \text{ mol NaOH}$$

Reaksiyaya sərf olunan: $0,6 + 0,2 = 0,8 \text{ mol NaOH}$

Artıq qalan: $1 - 0,8 = 0,2 \text{ mol NaOH}$

1.

NaOH-ın mol
miqdarı

2.

